Johanna Aapakallio
FM/Seksuaaliterapeutti,
Johtava asiantuntija
T:mi TurvaSatama
1.3.2024

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNAN PYYNNÖSTÄ SEKSUAALITERAPEUTTI JOHANNA AAPAKALLIO LAUSUU ASIASTA KAA 6/2023 VP RIKKOMATON - KIELLETÄÄN EHEYTYSHOIDOT SEURAAVASTI:

Kiitän mahdollisuudesta asiantuntijalausuntoon asiassa. Toimin seksuaaliterapeuttina T:mi TurvaSatamassa ja päivätyössä Loisto setlementti ry:n Kunniaan liittyvän väkivallan vastaisen tiimin johtavana asiantuntijana.

Kannatan kansalaisaloitteen ehdotusta lainvalmisteluun ryhtymisestä, jonka tavoitteena on kieltää hoidot, jotka tähtäävät seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen niin kutsuttuun ”eheyttämiseen”, eli seksuaalisuuden muuttamiseen heteroksi ja/tai sukupuolen muuttamista cissukupuoliseksi..

SEKSUAALI- JA SUKUPUOLI-IDENTITEETTI

Seksuaali- ja sukupuoli-identiteetin muodostuminen ja kehittyminen on moniulotteinen ilmiö. Sukupuoli-identiteetin kehittyminen on sekä fyysinen, psyykkinen että sosiaalinen prosessi. Siihen vaikuttavat keskeisesti fysiologiset tekijät, genetiikka ja hormonitoiminta sekä psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen liittyvät tekijät. Seksuaali-identiteetti tai seksuaalinen suuntautuminen on myös moniulotteinen ilmiö. Nuoruus ja seksuaalisuuden ja sukupuoli-identiteetin kehittyminen on haavoittuvaa aikaa, jolloin nuorelle olisi suotavaa luoda turvallinen ympäristö pohtia omaa seksuaalisuuttaan ja sukupuoltaan. Niin nuori kuin aikuinenkin henkilö tarvitsee tukea, kunnioitusta ja rauhaa pohtiakseen itseään ja identiteettiään.

USKONNOLLINEN, HENGELLINEN, KULTTUURINEN JA/TAI ETNINEN YHTEISÖ

Ulkoisin voimin ei voida muuttaa tai muokata henkilön seksuaalista suuntautumista, seksuaali- ja sukupuoli-identiteettiä. Uskonnollisissa ja hengellisissä yhteisöissä sekä joissakin kulttuurisissa ja /tai etnisissä ympäristöissä tapahtuva seksuaali- ja sukupuoli-identiteetin muuttamis-, korjaamis- tai parantamistoimenpiteet eli nk. ”eheyttämishoidot” vaarantavat nuoren ja aikuisen henkistä ja fyysistä terveyttä ja saattavat aiheuttaa epäinhimillistä kohtelua, kaltoinkohtelevaa, epäkunnioittavaa ja ihmisarvoa alentavia toimenpiteitä ja aiheuttaa pysyviä henkisiä ja fyysisiä haittoja toimenpiteen kohteena olevalle ihmiselle.

Ihmisyhteisöihin kuuluminen on jokaisen perustarve ja parhaassa tapauksessa se tukee ihmisten hyvinvointia ja edistää terveyttä.

Tietynlaiseen yhteisöön (uskonnollinen, hengellinen, kulttuurinen ja /tai etninen) syntynyt ja siinä kasvanut henkilö omaksuu sosialisaatioprosessin kautta yhteisön arvot, normit, oikean ja väärän määrittelyt, hyvien tekojen ja syntisten tekojen merkitykset ja muut mahdolliset uskonnolliset ja/tai hengelliset opetukset. Itselle merkityksellisistä sosiaalisista suhteista sekä läheisistään eroon joutumisen, yksin jäämisen, ostrakismin tai kartetuksi tulemisen pelosta ihminen saattaa suostua epäinhimillisten tai itselle vahingollisten toimenpiteiden kohteeksi.

Uskonto tai hengellisyys tarjoaa parhaimmillaan turvaa ja voi edistää ihmisen hyvinvointia. Uskonnollisen tai hengellisen vakaumuksen käyttö henkilön itseään vastaan määrittelemällä henkilön identiteetti tai seksuaalisuus ”vääränlaiseksi”, ”puutteelliseksi”, ”rikkinäiseksi” ja häneen kohdistetut toimenpiteet identiteetin tai seksuaalisuuden ”korjaamiseksi”, on omiaan vahingoittamaan henkilön henkistä ja fyysistä terveyttä. Usko ja hengellisyys ovat erittäin herkkiä ja henkilökohtaisia asioita, joihin vetoaminen, viittaaminen tai puuttuminen voidaan jo itsessään pitää epäinhimillisenä. Ihminen voi irtaantua ja ottaa etäisyyttä fyysiseen yhteisöönsä mutta uskosta ja hengellisyydestä etäisyyden ottaminen tai luopuminen saattaa olla paljon vaikeampaa ja joskus mahdotonta. Sen takia mitään uskontoa ja /tai hengellisyyttä ei pitäisi käyttää ”eheyttämishoitojen” perustelemiseen.

On kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, että kielto ei vahingossa estä tarjoamasta tukea oman seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun selventämiseksi tai sukupuolta vahvistavia sukupuolenkorjaushoitoja.

EHEYTTÄMISHOITOJEN TAI SEN KALTAISEN TOIMINNAN KRIMINALISOINNIN PERUSTEET

Uskonto voi olla myös väylä toteuttaa väkivaltaa ja ihmisoikeuksia loukkaavia tekoja. Sen takia lainsäätäjien tulisi kiinnittää huomiota lainvalmistelussa sanamuotoihin ja ilmaisuihin, jotta laki olisi inklusiivinen eikä mikään uskonnollinen tai hengellinen taho pystyisi löytämään perusteluita omien ”eheyttämistoimien” tai ”hoitojen” jatkamiseen tai toteuttamiseen. Tällä tarkoitetaan sitä, että lain sanamuotojen tulisi kattaa kristillisessä mielessä toteutettujen ”eheyttämistoimenpiteiden” lisäksi ei-kristillisissä yhteisöissä tapahtuvaa samankaltaista toimintaa.

Alla olevat toimenpiteet saatetaan joissakin uskonnollisissa ja /tai hengellisissä sekä etnisissä yhteisöissä käyttää ”eheyttämistoimenpiteitä”

vastaavina toimenpiteinä joko ulkoisen painostuksen kautta tai ihmisen omaan uskoon tai hengellisyyteen vedoten: yhdessä rukoileminen, henkilön itsensä pakottaminen rukoilemaan, paastoaminen, joidenkin ruoka-aineiden tai juomien välttäminen tai syömiseen tai juomiseen pakottaminen, henkinen väkivalta, fyysinen väkivalta, taloudellinen väkivalta, avioliittoon pakottaminen vastakkaisen sukupuolen edustajan kanssa, julkinen nöyryytys, seksuaaliväkivalta, henkirikoksella uhkaileminen, maasta väkisin pois vieminen, ulkomailla heitteille jättö tai suljettuihin laitoksiin laittaminen.

Tämän vuoksi ”eheyttämistoiminta” sinällään tulisi olla kriminalisoitua niin, että eheyttämistoiminnan kohteen osallistumisella toimintaan ei tulisi olla merkitystä toiminnan rangaistavuuden näkökulmasta. Myöskään kunnian tai maineen suojelemisella ei pitäisi voida perustella ”eheyttämistoimia”. Lainsäädännössä tulisi niin ikään huomioida eheyttämistoimintaan tai ”hoitoon” lähettäminen Suomen ulkopuolelle, ja rangaista myös tästä toiminnasta tai pyrkimyksestä.

EHEYTTÄMISHOITOJEN JA MUUN EHEYTTÄMISTOIMINNAN UHRIEN TUKITOIMENPITEET

Koska omaan seksuaaliseen suuntautumiseen tai sukupuoli-identiteettiin kajoaminen on traumaattista, on lainsäätämisen ohella osoitettava tukea eheyttämistoimenpiteitä kohdanneille. On varmistettava, että eheyttämishoitojen ja siihen verrattavien hoitojen kohteeksi joutuneille ihmisille tarjotaan apua ja tukea. Eheyttämishoidot aiheuttavat usein traumakokemusta ja niiden käsittelemiseen tulisi osoittaa varoja ja muita toimenpiteitä esimerkiksi KELA-korvattua yksilöpsykoterapiaa, pari- tai perhepsykoterapiaa. Tulisi myös varmistaa tuki ja apu ulkomaille lähetettyjen ja ulkomailla toteutettujen eheytyshoitoihin verrattavien toimenpiteiden kohteeksi joutuneille ihmisille.

Kaikkien yhteisöjen kanssa, joiden parissa saatetaan toteuttaa ”eheyttämishoitoja” tulisi tehdä ennaltaehkäisevää työtä, tarjota tietoa seksuaalisen suuntautumisen, seksuaali- ja sukupuoli-identiteetin teemoista niin yksilöille kuin perheillekin esimerkiksi seksuaalikasvatuksen, -neuvonnan ja -terapian muodossa.